

Rapport 1916

**Berättelse över undersökning av gravhög i Kvittsle-by,
Njurunda s:n, Vesternorrlands län**

Fornlämning, Raä

Fastighet,

Socken, Njurunda

Kommun, Sundsvall

Landskap, Medelpad

Arvid Enqvist

1/16
Mittelpad Jan. 15746

ATA. A.T.A.

2 fotos o H planritn.
Se gal. ark!

Berättelse

önn

Undersökning av gravhöj i Kvistebj. Njurunda p.n.

Vesternorrlands län. (25)S - 1/2 1916)

Arvid Myrén

1060
1916

S. 10746

Undersökning av gravhöj i Kvitsleby, Njurunda s. n.
Vesternorrlands län.

I mitten av maj 1916 inkom till Vitteteks-Historie-och Antikvitetsakademien från Oelkustbarvans bolag en ansökan, att i Njurunda socken i Medelpad en större gravhöj skulle skäras av och rivas för järnvägslinjen. På särskilt uppdrag av reste jag den 25 maj till Kvitsleby, Njurunda, i och för undersökning av gravhöjen. Arbetet påbörjades den 26 maj med 8 à 10 arbetare från järnvägsbygget och pågick med denna arbetsstyrka i 6 dagar. De 2 sista dagarna assisterades jag under arbetet av folkskollärare E. Löfgren i Njurunda.

Omkring 2 km. norr om Njurunda kyrka går Ljungan en skarp krök åt norr. Landsvägen Njurunda-Sundsvall går här över älven med en stor bro, fortsätter sedan på östra sluttningen av Dingensjöberget, varpå den följer den här på sin stämma mycket branta älvsstranden fram till Kvitsleby. Vid vägen till Tuna kyrka går landsvägen över en ca 300 ^{läng} m i ö-v gående sandås, den s. k. Tingstajärlabacken (Tingstajärlabakan), vilken fått sitt namn efter Tingstajärdet på Sandåsens norra sluttning. Strax söder om vägen ligger på själva isen tre större gravhögar i en linje fr. öster till väster, en på östra och 2 på västra sidan om vägen till Njurunda (se plan I). Den längst i väster liggande högen är störst, de båda övriga är av unq. samma dimensioner. Avståndet mellan de olika högarna är ca 20 m.

Den sötligaste av högarna (Hög A, plan I), av vilken nu endast en del återstår, bortgrävdes vid landsvägsbyggnaden åren 1889-1890. Den branta älvsstranden har därjämte under senare år genom upprepade

Hög A, Plan I.

nas skurit av en del av högens östra kant. Vid schaktningen för landsvägen hittades, bevällat man, ungefär i högens mitt "jordagods". Detta bestod av en kopparkittel (bronskittel), kol, aska och brände ben samt en lekruka. Enligt uppgift av personer, som varit närvarande vid grävningen, stod kitteln "väl inbäddad och ommunad av sten", alltså i ett röse. Vid mitt besök på platsen kunde man ännu i skärningen av högen (den som senare använts som grustög!) urskilja omkring 2 m. under högens yta ett lager av stenar och därunder ett c. a 1 dm. starkt kollager. Vad som ännu var kvar utgjorde tydligen utkastet av det ursprungliga röset. Ingenting fanns i detta. Fyllningen i högen för övrigt bestod av sand och under kollaget av grus.

Av de i högen gjorda fynden tillvaratogs endret kitteln. Denna överstogs av dåvarande länsmanne i distriktet, "såldes" av denne ett par år efter det fyndet gjorts "på auktion". Sedan den ytterligare genomgått ett par auktioner inköptes den av prof. Aronander fr. Uthun och skänktes av honom till S. N. M. år 1908, där den nu förvaras under N: 13477

Den på Plan I angivna högen B är den av mig undersökta graven. Högen hade en diameter av omkr. 20 m. Dess sidor sluttade åt norr, väster och söder tämligen jämnt, medan sluttningen i öster var mera brant. I no. fanns i högen en utgrävd grop, som började i högens kant och fort-
 sette 2 à 2.50 mtr. in i högen, förmodligen minnen
 efter någon föregående i grävning (plundring). Likaså
 fanns i högens topp en utgrävd grop, vilken som-
 mare 1915 av nuvarande markägaren blivit iönsjedd.

Obs!

Hög B, Plan I.

Plan II.

så att toppen nu var jämn med en yta av 5.6 m.
 i diam. Högens nuvarande höjd mätte cetera 3.50 m.
 Ursprungligen torde den dock ha varit omkring
 1 m. högre. Nollpunkten togs i västra kanten
 av högen, på punkt 27⁴/905 av den utstakade
^{järnvägs}
 linjen. Den ursprungliga marknivån, på vilken
 högen lagts, torde dock ha legat 1 à 1.50 m. högre
 än den nu utlagde nollinjen.

Grävningen påbörjades med ett c:a 5 meter brett
 schakt, vilket från högens nordvästra kant togs
 inåt mittpunkten av högen, där det så småningom
 nådde en bredd av c:a 10 meter. I högens mitt
 påträffades ett av stämigen stora stenar lagt
 röse av stämigen regelbunden kägelform (se plan
 III och V). Längd i norr-söder 5 m., bredd i väster-öster 3.25 m.
 Rösens högsta höjd (i mitten) c:a 3 m. Runt om detta
 röse på ett avstånd varierande mellan 60 à 80 cm.
 följde en regelbunden stensättning av på kant
 stående stenar. Längd 8 m., bredd 5 m. (se plan III & V).
 Fyllningen i högen bestod av fin sand, här
 och där blandad med smärre kullerstenar.

Närmast över stenröset låg ett c:a 25 cm.
 tjockt lager av ganska starkt lerblandad sand.
 I detta lager hittades på södra sidan mellan
 röset och stensättningen ett obrändt djurben (e)
 Dess höjd över ± 0 användes till ± 1.35 . - I mitten av
 stenröset påträffades själva gravkammaren.
 Den bestod av sju på kant stående stenar,
 vilka omgäto en kammare av nästan kvad-
 ratisk form med 0.50 à 0.60 m. diam. Golvet i kam-
 maren bildades av tvänne lagda 1 dm. tjocka
 hållar. Kammaren täcktes av en enda hålla
 av kvadratisk form (största tjocklek 0.20 m.) I denna
 kammare stod bronskitteln a, fyllt med brända ben. (Jfr. i Sp. N. M.).

Plan III.

Plan III & V.

Plan V.

Plan V jämte profil

4.
Kitteln hade ursprungligen varit omgiven
av ett tjockt lager av björknäver, av vilken
en del ännu var väl bevarad. Nävern hade
tydligt skivits i remsor, vilka flätats runt
om kitteln. Golvet i kammaren liksom väg-
garna buro spår av en liknande näverbe-
klädnad, vilken dock nu till största delen
var förmultnad. Kitteln, som var ovanligt
väl bibehållen, fördes med orubbat innehåll
och till en del med ännu fastsittande näver-
lager till St. H. M., där den närmare under-
söktes. I densamma påträffades förutom
brända ben, fränne pilspetor av ben (tre-
sidig genomkärning) samt några björnklot.

Gravkammaren såväl som röset och
stensättningen vilade på ett 0,1 m tjockt
skottlager (längd i n-s c:a 9 m, bredd i ö-v. c:a 6 m).

(Plan V)

I densamma gjordes följande fynd:

- b. Skrukskärvar, till en del oöversade. En del av
skärvarna tillhörande ett härl av formen Rjgh, Noske (Hds. f. 36).
- c. 2 pilspetor av ben, triangulärt genomsnitt,
av bränningen krökta.
- d. Småre klumpar av färgat glas (smält).

Notagret avvägdes under gravens till +1.05. Mäk-
tigheten var störst i mitten och avtog utåt
kanterna.

Ännu ett tredje fynd av kittel i gravhög
från Kviteleby finnes i St. H. M.

På min plan IV har jag inlagt de gravhögar
som finnas i Kviteleby. De äro alla av ungefär
samma dimensioner, som den nu genomgrävda.
Grav V ä denna plankarta utvisade platsen för
den gravhög i vilken denna tredje kittel fanns.

Plan IV.

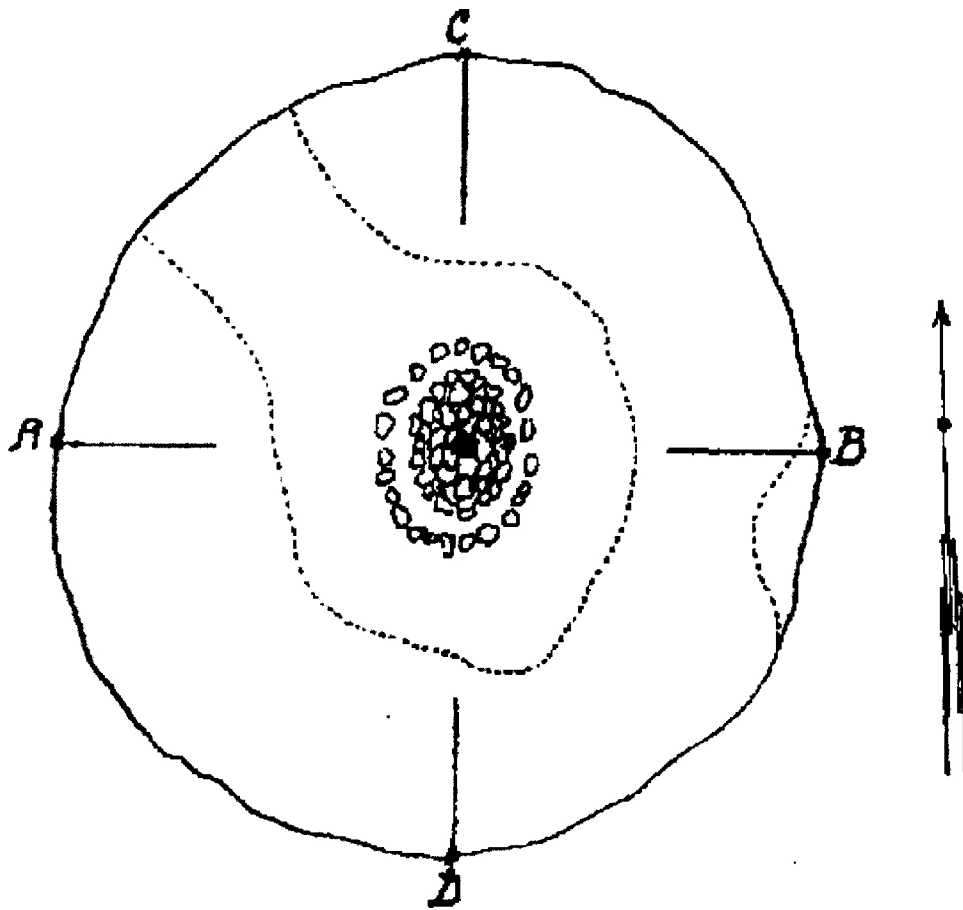
Denne i gravhöj stichör en grupp av fyra gravar
som ligga unq. 500 m. Sydväst om den 1916 ut-
grävde gravan.

Angående detta gravfynd berättade man
mig att en frävarupatron J. P. Hedberg, som anlade
sägverket Klampenborg i Njurunda län inköpt
den hemmansdel i Niviteby, på viken gravhögen
läg. Vid förbättringar av jordbruket bortgrävdes
högen, som användes dels till införel i gödsel-
staden, dels till vägfyllnad. Kisteln med dess
innehåll fördes till kyrkvärdsgården Erik Ers,
där den stod länge. Dottern i gården nu över 50 år
beskrev den såsom något söndrig, men kunde
ej erinra sig om av den. Fyndet anmälades
och Hedberg åtalades och fick böta 500 kronor.

Fyndet gjordes år 1881. I bronskisteln
fanns förutom brända ben en bronssölja, flera
bitar glas (smält), ett romerskt guldmynt
fr. kejsar Valens, samt en fingerring av guld.

Uppsala den 6 november 1916

Arwidmarström

SKALA 0 10 Mtr

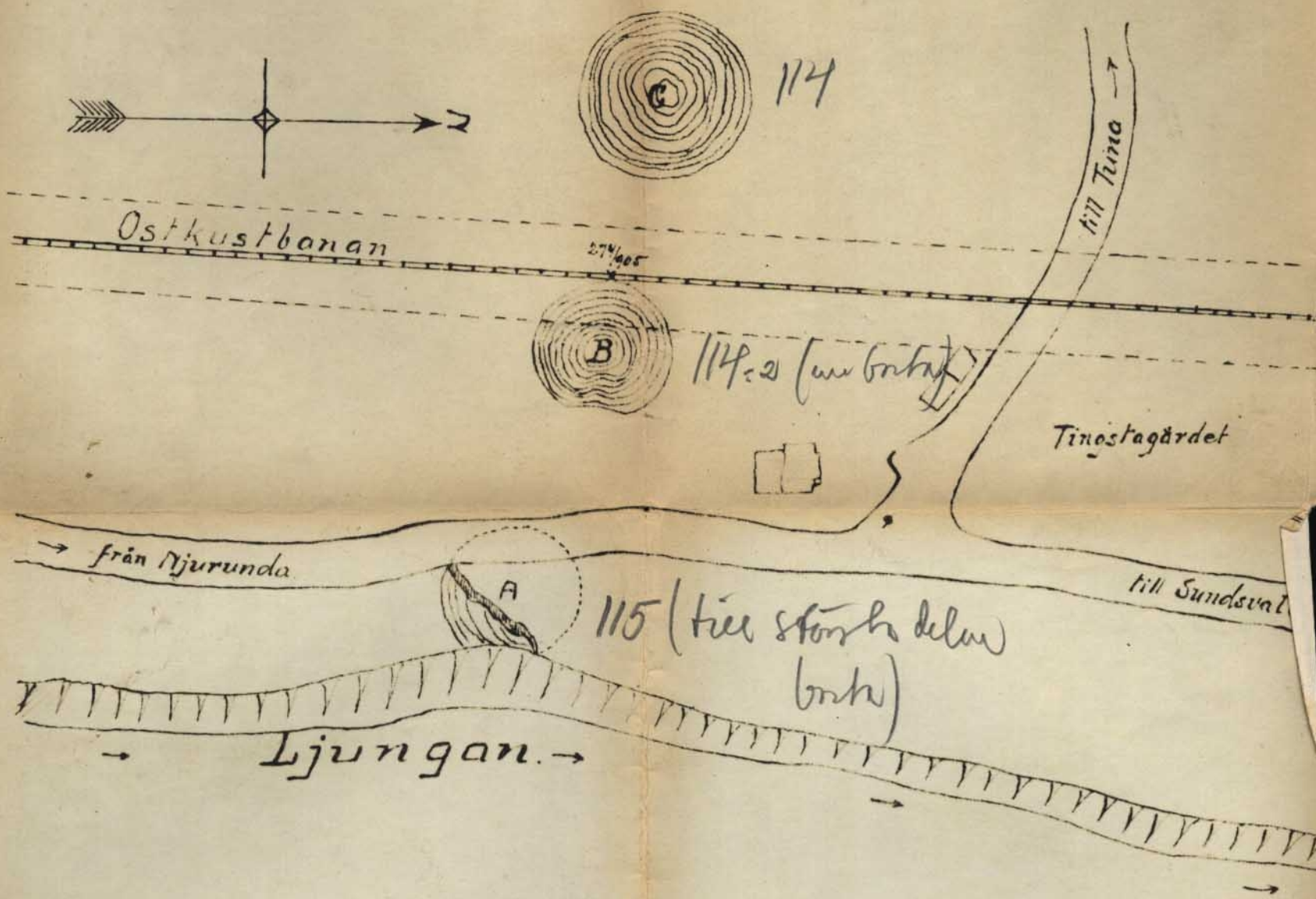
Plan I.

Situationsplan

Imm. 15746

av
Gravhögar vid Kvitsle-By, Njurunda s:n, Västernorrlands län.

m 114.115 1964en imm.

- A: Gravhög, delvis förstörd vid landsvägsbyggnad år 1889-90.
- B: Gravhög, utgrävd & undersökt 25/5 - 1/6 1916.
- C: Orörd gravhög.

26/5 1916
A. Engqvist.